

Wandelroute Bergharen, door de natuur

Deze route heeft een lengte van 4,7 km en is gemarkeerd met witte paaltjes. **Startpunt:** Dorpsstraat, Bergharen. Tijdens de wandeling komt u langs landgoed 't Elzend en brengt u een bezoek aan de berg van Bergharen en natuurgebied de Munnikhof.

1 Landgoed 't Elzend

Tot een aantal jaren geleden bevond zich hier een boerenbedrijf. De grond rondom de voormalige boerderij lag in een laag komgebied en was voor landbouwdoeleinden minder geschikt. Omdat er aangrenzend geen uitbreidingsmogelijkheden waren is het boerenbedrijf in 2004 beëindigd. Op het terrein is een heel nieuw landgoed aangelegd (7,5 ha) met een landhuis, bos en natuurterrein.

2 Galwespen

Hier ziet u aan de onderkant van de eikenbladeren veel groen- of roodgekleurde galappels hangen. De galwesp maakt deze 'appels' van sappen uit de boom. De larven en de poppen van deze wesp leven in het galweefsel en brengen de winter hierin door.

3 Rivierduin

U bent nu aangekomen bij de berg van Bergharen, een hoog gelegen zandgebied temidden van vlakke kleigronden. Het gebied bestaat grotendeels uit bos, met kleine stukjes stuifzand en heide. De berg van Bergharen maakt deel uit van een groter rivierduincomplex, dat ongeveer 10.000 jaar geleden is opgewaaid uit de bedding van het vlechtende riviersysteem van de Rijn. In de loop der tijd zijn de duinen bedekt geraakt met rivierafzettingen. Nu ziet u eigenlijk alleen nog maar het topje van de zandberg. De berg van Bergharen steekt ongeveer 15 meter boven het omringende land uit. Ondergronds vormt het rivierduin een geheel met het rivierduin bij Hernen.

4 Vliegenzwammen

In het najaar ziet u op deze plek vaak vliegenzwammen (rood met witte stippen). Vroeger doopte men de paddenstoel in melk als vliegenverdelgingsmiddel, vandaar de naam.

5 Grove dennen

Verder lopend ziet u grove dennen. In de afgelopen eeuwen zijn kleine delen van de rivierduinen door overexploitatie van de vegetatie opnieuw in verstuing gegaan. Het stuifzand is door aanplant van grove dennen weer vastgelegd. In de loop der jaren zijn deze dennen en hun zaailingen uitgegroeid tot bomen met brede kronen en grillig gevormde takken.

6 Hakhout

Een deel van het gebied bestond vroeger uit eiken-hakhout. Dit hout werd eens in de 10 tot 25 jaar gekapt, waarna de stronken weer opnieuw uitliepen met meerdere stammen. De bast gebruikte men in de leerlooierij. Het overige hout werd gebruikt als brandhout, reparatiehout of gereedschapshout. Naast eikenhakhout zie je hier ook veel hakhout van vuilboom, ook wel klompen pinnenhout genoemd. Van dit vrij harde hout werden vroeger staafjes gemaakt om gebarsten klompen bij elkaar te houden. Na de uitvinding van chemische looistoffen verdween de economische betekenis van het hakhout. Geldersch Landschap en Geldersche Kasteelen streeft naar het behoud van hakhout als waardevol cultuurhistorisch element. Daarnaast is het belangrijk voor de instandhouding van veel verschillende vogelsoorten, insecten, varens en mossen.

7 Das

Op en rond de rivierduinen leven van oudsher dassen, maar ze hebben het niet gemakkelijk. Bij Bergharen bevond zich een van de grootste dassenburchten van West-Europa; die werd zelfs de dassenhoofdstad genoemd, tot er een internationaal motorcrossterrein kwam. Dit cross-terrein is inmiddels opgeheven. Geldersch Landschap en Geldersche Kasteelen is sinds enkele jaren bezig met het realiseren van stapstenen voor de das in Bergharen en omgeving.

8 Natuurgebied de Munnikhof

U bent nu op de Munnikhof. Geldersch Landschap & Kasteelen heeft de graslanden van dit gebied in 2003 heringericht. Een gebied van ruim 20 ha heeft een eigen waterbeheer gekregen. Sloten zijn breder en ondieper gemaakt met geleidelijk oplopende natuurvriendelijke oevers, een oude watergang is weer open gegraven en de wetering kreeg zijn oude, minder strakke loop terug. Er is een regelbare stuw geplaatst en de A-watergang is omgeleid. Verder zijn twee kleine en een grote poel aangelegd. Deze laatste dient tevens als waterberging in natte perioden. Door deze maatregelen, de aanwezigheid van kwel en een beheer van hooien en extensief naweiden zal een fraai, natuurlijk weidegebied met water en bomen ontstaan, waar vele soorten wilde planten en dieren zich thuis voelen.

9 Boerderij De Munnikhof

Even verderop ziet u een nieuwe, moderne woning liggen. Op deze plek stond vroeger een kloosterboerderij van het Cisterciënzerklooster in Camp (nu net over de Duitse grens). Dit klooster verwierf in 1311 de kerkelijke rechten en gronden in Leur, waar Bergharen toen onder viel. Vanuit o.a. de Munnikhof werd de ontginning van het gebied aangestuurd. Door de eeuwen heen is de naam Munnikhof blijven bestaan. Waarschijnlijk is de boerderij twee maal herbouwd. In 2008 is hij gesloopt om plaats te maken voor een woning waar geen agrarische bestemming meer op rust.

10 Molen "De Verrekijker"

Deze beltmolen uit 1904 is een windmolen die staat op een natuurlijke of kunstmatig opgeworpen heuvel. De oudste gegevens van een molen op deze locatie gaan terug naar 1313. De huidige molen is in 1984 gerestaureerd en is nu een woonhuis (niet te bezichtigen).

11 De Kapelberg

Omstreeks 1500 werd op deze plek een kapel gebouwd op initiatief van de Cisterciënzers, die een bijzondere band hadden met Maria. Toen de Zuidelijke Nederlanden werden geprotestantiseerd is de kapel afgebroken. Tijdens de grote watersnood in 1926 herleefde de bedevaart. Er werd geijverd voor een nieuwe kapel, die in 1948 werd ingezegend. Het aantal belangstellenden voor de bedevaarten groeide tot het midden van de jaren vijftig, waarna een daling inzette. Sinds het midden van de jaren zeventig is er echter opnieuw sprake van een opleving.

12 Wijksestraat

De Wijksestraat ontstond op de grens van hoog naar laag. De schuren van de boerderijen die op het stuifduin zijn gebouwd stonden met de deel naar de laag gelegen bouw- en weidegronden. Enkele staan nog steeds zo.

13 Boerderijcomplex De Keltenhof, Wijksestraat 25

De Keltenhof is een gaaf gebleven boerderijcomplex op een natuurlijke verhoging. Op het grote erf bevinden zich een krukboerderij uit ca.1800, een bakstenen schuur uit 1748 (nu woonhuis), een kleine schuur met gebinten uit de 17de eeuw en een karnhuis. Het bedrijfsgebied van de boerderij is tegenwoordig in gebruik als vaste plantenkwekerij.

Deze wandelroute is tot stand gekomen in samenwerking met de Leefbaarheidsgroep Bergharen

Honden

Aangelijnd toegestaan. Alleen op het stukje tussen de Molenweg en Elzendweg (landgoed 't Elzend) mogen geen honden komen.

Toegankelijkheid

Het gebied is opengesteld voor wandelaars en fietsers op wegen en paden, van zonsopkomst tot zonsondergang.

De wandelroute is niet geschikt voor rolstoelgebruikers.

Bereikbaarheid

Openbaar vervoer

NS station Wijchen, Buurtbus
Wijchen - Bergharen op werkdagen
tussen 700 - 1700 uur
Inlichtingen bij de OV Reisinformatie,
tel. 0900-9292 of www.9292ov.nl.

Eigen vervoer

Op kruising A50 en A73, knooppunt Ewijk,
ri Druten (Maas en Waalweg). Afslag Berg-
haren, richting Bergharen tot aan de kerk.

Geldersch Landschap & Kasteelen
Postbus 7005
6801 HA Arnhem
Telefoon (026) 355 25 55
(kantooruren)
info@glk.nl

Word ook donateur!
Kijk op www.glk.nl

© CLK, aug. '14

wandelroute 4,7 km

www.glk.nl